

Sygn. akt II AKa 147/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 maja 2013 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Krameris (spr.)
Sędziowie:	SSA Witold Franckiewicz SSA Wiesław Pędziwiatr
Protokolant:	Anna Turek

przy udziale prokuratora Prokuratury Apelacyjnej Marka Ratajczyka

po rozpoznaniu w dniu 17 maja 2013 roku

sprawy **J. K.**

o odszkodowanie i zadośćuczynienie za internowanie

z powodu apelacji wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy

z dnia 26 lutego 2013 r. sygn. akt III Ko 104/12

I. utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok;

II. stwierdza, że koszty sądowe za postępowanie odwoławcze ponosi Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

J. K., za pośrednictwem swojego pełnomocnika, złożył wniosek o zasądzenie na jego rzecz odszkodowania w kwocie 222.705 zł, zadośćuczynienia w kwocie 100.000 zł oraz kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych. Żądanie swoje wywodził z faktu stosowania wobec niego represji w postaci internowania i jego późniejszych następstw w postaci braku pracy.

Wyrokiem z dnia 26 lutego 2013 roku, Sąd Okręgowy w Legnicy, sygn. akt III Ko 104/12:

I. na podstawie art. 8 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego zasądził na rzecz J. K. kwotę 12.750 zł tytułem zadośćuczynienia za jego internowanie w dniach od 17 marca 1982 r. do dnia 23 lipca 1982 r. z ustawowymi odsetkami od daty uprawomocnienia się niniejszego wyroku;

II. dalej idący wniosek oddalił;

III. kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Apelację co do pkt II powyższego wyroku wywiodła pełnomocnik wnioskodawcy J. K., zarzucając:

1. obrazę przepisu prawa materialnego, a to art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych z działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 77 ust. 1 oraz art. 64 ust. 2 Konstytucji RP poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na błędnym przyjęciu, że brak możliwości podjęcia pracy na stanowisku nauczyciela, a także jakiegokolwiek innej pracy, utracenie możliwości awansu zawodowego, przeszukania, pozostawanie pod nadzorem służby bezpieczeństwa oraz obowiązek zgłaszania się na komendzie Milicji stanowiące bezpośrednią konsekwencję wykonania decyzji o internowaniu wnioskodawcy nie mogą stanowić podstawy zasądzenia odpowiedniej kwoty odszkodowania i zadośćuczynienia;
2. naruszenie art. 444 § 1 k.c. w zw. z art. 445 § 1 i 2 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że kwota 12.750 zł stanowi odpowiednią sumę zadośćuczynienia za doznaną krzywdę na skutek internowania;
3. obrazę przepisu prawa procesowego, a to art. 7 k.p.k. polegającą na błędnym przyjęciu, że brak dokumentacji medycznej wskazuje na brak doznania przez wnioskodawcę uszczerbku na zdrowiu w postaci depresji w wyniku wykonania decyzji o internowaniu, podczas gdy z zasad doświadczenia życiowego wynika, że w ówczesnych latach 80-tych społeczeństwo, w szczególności mężczyźni, nie zwracali się po fachową pomoc w zakresie leczenia depresji, co w istotny sposób wpłynęło na kwotę zasądzzonego zadośćuczynienia.

Podnosząc powyższe, pełnomocnik wnioskodawcy wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie na jego rzecz zadośćuczynienia w kwocie 100.000 zł oraz odszkodowania w kwocie 222.705 zł.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja pełnomocnika wnioskodawcy nie zasługiwała na uwzględnienie.

Zgodnie z treścią art. 8 ust 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. z 1991 r., Nr 33, poz. 149), osobie, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia albo wydano decyzję o internowaniu w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanu wojennego, przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłe z wykonania orzeczenia albo decyzji.

Wnioskodawca J. K. już w trakcie studiów rozpoczął działalność opozycyjną, skupiając wokół siebie osoby będące sympatykami (...) oraz posiadając nielegalną literaturę. Z tego też tytułu, pozostawał on w kręgu zainteresowania ówczesnych organów bezpieczeństwa.

Od dnia 21 kwietnia 1981 roku wnioskodawca był zatrudniony jako nauczyciel w II Liceum Ogólnokształcącym w L.. W tym czasie, wraz z żoną i dzieckiem mieszkał w miejscowości L.. W styczniu (...) urodził się mu drugi syn.

W dniu 15 marca 1982 roku w miejscu zamieszkania wnioskodawcy miało miejsce przeszukanie, w trakcie którego funkcjonariusze znaleźli czasopisma rozprowadzane w ramach działalności opozycyjnej. W związku z ujawnieniem wskazanych materiałów, w dniu 17 marca 1982 roku Komendant Wojewódzki Milicji Obywatelskiej w L. (sygn. 8/82) wydał decyzję o internowaniu J. K.. Wnioskodawca został zatrzymany w dniu 17 marca 1982 roku, a w dniu 22 marca 1982 roku przetransportowany do Ośrodka (...) w G., gdzie został osadzony. W ośrodku panowały złe warunki, brak było środków czystości, ograniczano dostęp do czynności higienicznych. Wnioskodawca został umieszczony w przepełnionej wieloosobowej celi. Żona wnioskodawcy, która została z dwójką małych dzieci, początkowo, nie miała nawet informacji, w jakim ośrodku został on osadzony. Następnie, po uzyskaniu tej informacji od przypadkowej osoby, mogła go odwiedzać tylko raz w miesiącu. W okresie internowania wnioskodawca otrzymywał wynagrodzenie, które odbierała żona.

Na mocy decyzji nr(...)z dnia 23 lipca 1982 roku, J. K. został zwolniony z Ośrodka (...). Po opuszczeniu ośrodka, wnioskodawca chciał podjąć pracę w dotychczasowym miejscu zatrudnienia, ale miał otrzymać informację, że nie jest to możliwe. W związku z powyższym, wnioskodawca zdecydował się na wykorzystanie urlopu wychowawczego w okresie od 1 września 1982 roku do dnia 31 sierpnia 1985 roku. W tym okresie otrzymywał zasiłek wychowawczy. Po zakończeniu urlopu wychowawczego, stosunek pracy został rozwiązany. Wnioskodawca miał problemy ze znalezieniem nowej pracy. Został zatrudniony dopiero przez (...) K. Biskupią na pół etatu jako lektor języka niemieckiego. Miało to miejsce 3 stycznia 1986 roku.

Zgodnie z przytoczonymi ustaleniami poczynionymi przez Sąd Okręgowy w Legnicy, w niniejszej sprawie nie budziło wątpliwości, że zgodnie z treścią art. 8 ust. 1. ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, wnioskodawcy należne jest zadośćuczynienie za szkody moralne, jakie poniósł w związku z internowaniem. Kwestią sporną była natomiast czy wnioskodawca poniósł w związku z internowaniem szkodę i czy należne jest mu z tego tytułu odszkodowanie.

Zadośćuczynienie za doznaną krzywdę to odszkodowanie za szkodę niematerialną wynikłą z internowania, a stanowią ją negatywne przeżycia psychiczne wiążące się z faktem pozbawienia wolności. Dla wykładni pojęcia „zadośćuczynienia” zastosowanie mają przepisy prawa cywilnego materialnego, zwłaszcza art. 445 § 1 i 2 k.c., z którego wynika, że zadośćuczynienie powinno być „odpowiednie”. Pojęcie „sumy odpowiedniej” użyte w art. 445 § 1 k.c. ma wprawdzie charakter nieo określony, niemniej jednak w judykaturze wskazane są kryteria, którymi należy kierować się przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia. Zadośćuczynienie ma mieć charakter kompensacyjny, wobec czego jego wysokość nie może stanowić zapłaty symbolicznej, lecz musi przedstawiać jakąś ekonomicznie odczuwalną wartość. Z drugiej strony wysokość ta nie może być nadmierną w stosunku do doznanej krzywdy, ale musi być „odpowiednia” w tym znaczeniu, że powinna być – przy uwzględnieniu krzywd poszkodowanego – utrzymana w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa (tak: Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 lipca 2007 r., sygn. akt II KK 321/06, Lex 299187 a także Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 września 2000 roku, sygn. akt WA30/00). Nadto, jak wskazał Sąd Najwyższy, „wysokość zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikłą z internowania należy do sfery swobodnego uznania sędziowskiego, co implikuje stwierdzenie, że zarzut wadliwego określenia wysokości zadośćuczynienia może być uwzględniony jedynie w sytuacjach, w których przyznane zadośćuczynienie w sposób oczywisty i rażąco nie odpowiada relevantnym okolicznościom, występującym w danej sprawie, jest niewspółmierne do stopnia i długotrwałości cierpień doznaczonych przez wnioskującego o zadośćuczynienie” (tak: Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 18 grudnia 2012 r., sygn. akt III KK 275/12, LEX nr 1232288).

Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił rozmiar krzywdy jaką poniósł wnioskodawca w związku z internowaniem, podkreślając: złe warunki panujące w ośrodku odosobnienia, szykanowanie i próby zastraszania przez funkcjonariuszy, rozłąkę z rodziną w tym z nowonarodzonym synem i uniemożliwienie wnioskodawcy uczestniczenia w jego chrzcie. Sąd uwzględnił także wpływ internowania na stan zdrowia wnioskodawcy. Jest rzeczą oczywistą, że wyrwanie kogoś z jego środowiska, pozbawienie praktycznie kontaktów z najbliższymi i osadzenie w omówionych wyżej warunkach, musi wpłynąć negatywnie na kondycję psychiczną tej osoby. Jednocześnie, okoliczności będące podstawą zasądzenia zadośćuczynienia wymagają udowodnienia. Aktualnie, twierdzenie o depresji jest gołosłowne i nie zostało poparte żadną dokumentacją medyczną, niekoniecznie nawet od lekarza psychiatry, ale chociażby od internisty. Z tej też przyczyny słusznie Sąd Okręgowy uznał, że internowanie było dla wnioskodawcy ciężkim przeżyciem, które łączyło się ze znacznym stresem i dyskomfortem psychicznym. Za bezpośredni skutek internowania nie można natomiast uznać faktu, że – jak wskazała pełnomocnik wnioskodawcy J. K. - pozostawał on pod nadzorem służby bezpieczeństwa, stosowano wobec niego przeszukania i zmuszano go do zgłaszania się na komendę Milicji. Powyższe okoliczności były bowiem wynikiem podejmowanej przez wnioskodawcę działalności opozycyjnej, a nie skutkiem internowania, co oznacza, że nie mogą być objęte zadośćuczynieniem za zatrzymanie i umieszczenie wnioskodawcy w Ośrodku (...).

Uwzględniając powyższe, Sąd I instancji, w sposób wyważony przyznał J. K. tytułem zadośćuczynienia 12.750 złotych. Faktycznie wnioskodawca przebywał w warunkach izolacji przez 4 miesiące, a nie 5 miesięcy jak omyłkowo przyjął Sąd I instancji, co oznacza, że kwota przypadająca za każdy miesiąc internowania jest wręcz wyższa niż wyliczył to Sąd Okręgowy i wynosi 3.187 złotych.

Biorąc pod uwagę powołane okoliczności, Sąd Apelacyjny uznał, że zasądzona przez Sąd I instancji z tytułu zadośćuczynienia kwota czyni zadość poczuciu sprawiedliwości, jest to suma współmierna do stopnia oraz długotrwałości cierpień doznanych przez wnioskującego o zadośćuczynienie i odpowiednio rekompensuje ona krzywdy powstałe w wyniku internowania.

Prawidłowe były także ustalenia, że odszkodowawcze roszczenie wnioskodawcy nie znalazło uzasadnienia. Roszczenie o **odszkodowanie** dochodzone na podstawie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, jest roszczeniem o charakterze cywilnym i na tej podstawie oskarżonemu przysługuje odszkodowanie za szkodę materialną. „Szkoda, która winna zostać przez Skarb Państwa naprawiona, obejmuje, stosownie do treści art. 361 § 2 k.c., straty poniesione przez poszkodowanego (damnum emergens) oraz utracone przez niego korzyści (lucrum cessans), albowiem ustawa z 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego nie zawiera odmiennych uregulowań w zakresie określenia wysokości szkody (...) (tak: Sąd Apelacyjny w Lublinie w wyroku z dnia 15 grudnia 2005 r., w sprawie o sygn. akt II AKa 272/05, LEX nr 166032, OSA 2006/10/56, KZS 2006/11/95, KZS 2007/1/93). Wnioskodawca swoje roszczenie opierał o wysokość utraconych w trakcie internowania zarobków, a następnie ich brak wynikający z faktu zwolnienia go z pracy i będącą wynikiem internowania niemożność znalezienia nowego miejsca zatrudnienia. Jak wynikało z zeznań złożonych przez wnioskodawcę w dniu 26 listopada 2012 r. (k. 34) oraz jego żonę S. K. w dniu 9 stycznia 2013 roku (k. 49 verte), za okres internowania wnioskodawca otrzymał wynagrodzenie, które odbierała jego żona. Po zwolnieniu wnioskodawca zdecydował się natomiast skorzystać z urlopu wychowawczego. Oznacza to, że nie poniósł on szkody w związku z samym internowaniem. Za taką szkodę nie można też uznać faktu, że po rozwiązaniu umowy o pracę, nie mógł znaleźć kolejnego zatrudnienia, co wiązało się z brakiem zarobków, a kiedy w końcu znalazł pracę była ona gorzej płatna. Ugruntowany jest już w judykaturze pogląd, że „odszkodowanie i zadośćuczynienie na podstawie przepisu art. 8 ust. 1 ustawy z 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego przysługuje wyłącznie za wykonanie orzeczenia, którego nieważność stwierdzono w trybie tejże ustawy lub za wykonanie decyzji o internowaniu. Poza odpowiedzialnością odszkodowawczą Skarbu Państwa w tym trybie pozostają natomiast inne przejawy represji za działalność związaną z walką o niepodległy byt Państwa Polskiego, takie jak zwolnienie z pracy, czy zmuszenie przez pracodawcę do przejścia na gorzej płatne stanowisko” (tak: Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 10 stycznia 2013 r., sygn. IV KK 292/12, LEX nr 1277775, a także w: postanowieniu z dnia 17 października 2012 roku, sygn. IV KK 212/12 oraz Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 28 maja 2009 r., sygn. akt II AKa 138/09, LEX nr 553857, KZS 2010/1/81). Na gruncie powyższego orzeczenia, nie budzi wątpliwości, że odszkodowanie za internowanie, nie może obejmować mających miejsce po zwolnieniu z internowania problemów wnioskodawcy ze znalezieniem pracy i wynikających z tego problemów finansowych czy też niższych zarobków w innym miejscu pracy. Zważyć też należy, że – jak wynika ze świadectwa pracy – rozwiązanie umowy o pracę nastąpiło na mocy art. 23 ust. 1 pkt 1 Karty nauczyciela (ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r.) tj. na wniosek pracownika. Oznacza to, że wnioskodawca podjął decyzję o rezygnacji z dotychczasowego miejsca pracy, nie przewidując pewnie jakie będą tego dalsze konsekwencje.

Ustalenie Sądu Okręgowego o braku przesłanek do zasądzenia na rzecz wnioskodawcy odszkodowania było więc prawidłowe, a apelacja pełnomocnika nie dostarczyła argumentów mogących podważyć jego zasadność.

Reasumując, zarzut obrazy prawa materialnego art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, art. 77 ust. 1 i art. 64 Konstytucji jest bezzasadny albowiem przepisy te nie zostały w żaden sposób naruszone. Sąd Okręgowy

dokonał ich prawidłowej wykładni, posiłkując się przy tym stanowiskiem judykatury. Doprowadziło to do słusznego oddalenia wniosku w zakresie odszkodowania.

Tak samo słuszne jest orzeczenie w zakresie zasadzenia zadośćuczynienia, które uwzględnia kryteria określone w art. 445 § 1 k.p.k. Podkreślić należy, że z uwagi na niemierzalny charakter zadośćuczynienia jego wysokość zależy od uznania sędziowskiego i o ile nie jest rażąco zaniżona lub zawyżona, co do zasady nie powinna być przedmiotem ingerencji w toku postępowania odwoławczego (tak. np. SA w Białymstoku w wyroku z dnia 9 sierpnia 2012 r., II AKa 135/12, LEX nr 1220418). Argumenty przedstawione w apelacji nie podważają w żaden sposób trafności ustalenia przez Sąd Okręgowy odpowiedniej sumy zadośćuczynienia, przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności mających wpływ na ustalenie jego wysokości.

Uwzględniając powyższe, Sąd Apelacyjny utrzymał w mocy zaskarżony wyrok, jako prawidłowy w całym zakresie.

Orzeczenie o kosztach oparto o treść art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. z dnia 23 kwietnia 1991 r., Nr 34, poz. 149 z późn. zm.), zgodnie z którym koszty postępowania w sprawach objętych ustawą ponosi Skarb Państwa.